

کرمانشاه

مرکز استان پنجم

جی. آی. کلارک
بی. سی. کلارک

ترجمه:

کیومرث ایراندوست

دانشیار گروه شهرسازی دانشگاه کردستان

کسری آشوری

کاشتاس ارشد برنامه ریزی شهری

سرشناسه: کلارک، جان اینس

Clarke John Innes

عنوان و نام پدیدآور: کرمانشاه: مرکز استان پنجم / جی. ای. کلارک، بی. دی. کلارک، ترجمه‌ی کیومرث ایران دوست، کسری آشوری.

مشخصات نشر: تهران پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص. مصور، نقشه، جدول.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۵۳-۹۴-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Kernanshah: an Iranian provincial city

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: کرمانشاهان

موضوع: کرمانشاهان - جغرافیا

شناسه افزوده: کلارک، برایان دراموند

شناسه افزوده: Clark, Brian Drummond

شناسه افزوده: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

رده‌بندی کنگره: DSR ۲۰۴۷/۸۳ ک۸ ۱۳۹۴

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۴۴

شماره کتابخانه ملی: ۴۱۵۶۲۹۹

کرمانشاه مرکز استان پنجم

نویسنده: بی. دی کلارک، جی. ای. کلارک

B.D. Clarke, J.I. Clarke

مترجمان: کیومرث ایران دوست، کسری آشوری

ناشر: انتشارات پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

چاپ نخست: ۱۳۹۴

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۶۰۰-۹۷۸-۶۹۵۳-۹۴-۶

بها: ۱۸۰۰۰۰ ریال

تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، تلفن: ۶۶۷۳۶۴۵۲

نشانی اینترنتی: www.RICHT.ir، رایانامه: chpublish@yahoo.com

دیباچه

فرهنگ ایرانی، فرهنگی مانا و پایدار است و سبب این ماندگاری، سه ویژگی انعطاف پذیری، تعامل فرهنگی و در نهایت هویت ملی میباشد که علیرغم تنوع و تکثر موجود در جامعه امروزی به انسجام ملی کمک نموده است. شناخت فرهنگ گسترده این سرزمین کهنسال، تنها راه شناخت هویت ملی است و آن نیز عزت ملی را به همراه می آورد. عزت ملی از گسیختگی فرهنگی ممانعت نموده و سرانجام انسجام و قدرت ملی را فراهم می سازد.

دراثر تباط با موارد مذکور فعالیت هر پژوهشکده پژوهشگاه میراث فرهنگی بر بخشی از فرهنگ گسترده ایرانی حسب تکلیف تعیین شده بر آن، متمرکز است. عظمت این گستردگی فرهنگ و تمدن به گونه ایی است که برای شناخت دقیق آن باید در فرهنگ کشورهای مستقل کنونی استقرار یافته در منطقه نیز تامل نمود

بانگارش سریع بر اهداف تشکیل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و در راستای تحقق آن و فراهم ساختن بستری مناسب برای ارتقای کیفی فعالیت های پژوهشی مرتبط و قدرت بخشیدن و پر رنگ ساختن حلقه های فرهنگی فراموش شده و احیای هنرهای از یاد رفته این مرز و بوم و همچنین در راستای انجام شناسایی و باقی بمانده برای پژوهشگاه، گام مصمم این است که گزیده تحقیقات معمول شده در هر یک از پژوهشگاه ها به ویژه آثاری که حاصل تبعات مشترک پژوهشگاه و موسسات تحقیقاتی و آموزشی همپاراز بین المللی به صورت ممکن در وضعیت نشر قرار گیرند که ماحصل آن طریقه های است برای کاربردی کردن دانش به منظور رفع نیاز جامعه و تحقق اهداف برنامه استراتژی پژوهشگاه در راستای سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران.

بار دیگر اذعان می نمایم پژوهش عامل و مدنی پیشرفت و توسعه مستمر و پایدار در جامعه امروزی و به بیان ساده اصل حاکم بر جوامع قرن بیست و یکم است لذا برای ایجاد برآیند حاصل از نتایج و تحلیل یافته های مرتبط با آن، تدوین و انتشار یافته ها و دانش مرتبط با آن و مستندات مربوطه میتواند عامل موثری برای شناخت وضعیت حاضر و آرزای برای بهینه ساختن برنامه های دست انجام و نیز راهنمایی برای نسل آینده در راستای شناسایی و معرفی و هویت بخشی ایران باشد

به علت گستردگی حوزه فرهنگ و تعدد عوامل تاثیر گذار بر آن حرکت در جهت معرفی و شناسایی فرهنگ ملی و میراث مرتبط با آن میتواند اولین گام باشد لذا پژوهشگاه بر آن است با همکاری پژوهشگران و استادان این رسالت را انجام دهد و امیدوار است با حرکت در این مسیر دست همیاری و همراهی شما را در دست گرفته تا بتواند گام موثری در این راستا بردارد.

پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

سخن مت جهان

شار کرمانشان دیار عشقه خاپوری نه که ین
خرگ کوره بنیشم، خاک و ناوم هم‌ریسه
«بر تو کرمانشاهی»

کرمانشاه و یا کرمانشان، با پیشینه‌ای دیرین و کهن در طول تاریخ ایران زمین از موقعیت و جایگاهی بلند برخوردار بوده و اگرچه هیچ‌گاه پایتخت نبوده، اما به ویژه در پیش از اسلام نقشی در اندازه یک پایتخت یافته است. بی‌گمان کمتر استانی را در ایران می‌توان یافت که گوناگونی آثار پرشکوه تاریخی باستانی آن با کرمانشاه برابری کند، از دوران پیش از تاریخ تا دوره‌ی اسلامی، تپه‌های آسیاب و گنج‌دره و غارهای بیستون و مرخر تپه‌های ماهیدشت و تاق گمار در حال آناهیتا تا بیستون و طاق بستان و ده‌ها اثر دیگر. آثار تاریخی بی‌همتا که هر یک بازگو کننده دوران کهنه و پرباری در پیش از اسلام و تقریباً از هر یک از تمام دوران پادشاهی ایران هستند. اما جایگاه راهبردی کرمانشاه به مسیر راه ابریشم و نیز شاهراه آذربایجان و اصلی‌ترین گذرگاه میان‌رودان (بین‌النهرین) به فلات ایران، اسباب‌های جدی را برای شکوفایی مدنیت و ثبات اجتماعی برای آن به همراه داشته و چون همواره مسیر امنیت و تازهای داخلی و خارجی قرار داده شود و این خود بر سیر تاریخی کرمانشاه نقشی بنیادین داشته است. از این رو نیز مقر و مکان شهر کرمانشاه پیوسته در حال تغییر بود. حتی تا این اواخر و ظهور پهلوی، کرمانشاه همواره دست به دست گشته و هر دوره به دست نیرویی داخلی یا خارجی بوده و کمتر ثبات و مجال کیفی برای شکوفایی اجتماعی، اقتصادی و کالبدی یافته است. در این زمینه، چه دوران پیش و چه پس از ورود اسلام، نوشتار اندک است و کمتر واکاوی‌های ژرف و روشنگر انجام گرفته است و نبود نوشتار تاریخی و واکاوی‌های دقیق و دانشگاهی و علمی فراگیر، ستمی است بر کرمانشاه که بایسته پژوهشگران و دلسوختگان فرهنگ و تاریخ کرمانشاه آن را برآورده کنند. کتاب کرمانشاه کلارک، از اندک نوشته‌های جدید منتشر شده است

که چون بسیاری دیگر از منابع مکتوب تاریخی و جغرافیایی تحلیلی این سرزمین از سوی پژوهشگران غیر ایرانی نگاشته شده است. یک کپی از این کتاب برای نخستین بار از سوی زنده یاد دکتر مصطفی مومنی استاد دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۷۳ در اختیار مترجم نخست گذاشته شد که برای چند پژوهش از آن بهره گرفته شد، اما مجال ترجمه آن فراهم نشد.

این کتاب چنانکه خود نویسندگان در مقدمه اشاره می‌کنند بی‌گمان اثری فراگیر و بدون کاستی نیست و از دیدگاه روش‌شناسی پژوهش چیرگی نگاه پوزیتیویستی در تدوین آن قابل نقد است.^۱ در کتاب بسیاری از مسائل ارزشمند درخور واکاوی، همچون مسائل اجتماعی، فرهنگی و هنری نادیده گرفته شده است و برای چالش‌هایی چون مسکن، فقر و مهاجرت و از این دست بسیار گذرا و بدون تحلیل ژرف و بدون بکارگیری روش‌های ژرف‌انگر پژوهشی و تنها با تکیه بر روش‌های کمی تحلیل‌های گاه سطحی و گاه نه‌چندان دقیق ارائه شده است. حتی در مواردی نویسندگان نتوانسته‌اند کمترین انتظار در دستیابی به اهداف از پیش حریف شده پژوهش را برآورده کنند. برای مثال در مورد بررسی پیوندهای شهر و پیرامون که در ابتدا مقدمه یکی از اهداف این پژوهش یاد شد، چشمداشت این بود که به صورت ژرف با ارائه داده‌های آماری کمی، به دست‌آمده با پیرامون تحلیل شود چنانکه شرق‌شناسانی چون هانس بوبک و اکارت اهلرز کارهای درخشان را روی برخی شهرهای مرکزی ایران به انجام رسانده‌اند، اما نگاهی به بخش‌های کتاب خالی بودن جای این موضوع را نمایان می‌کند، با این وجود این کتاب داده و اطلاعات ارزشمندی را به ویژه در مورد چند و چون شرایط و ویژگی‌های شهر کرمانشاه در یک دوره‌ی گذار تاریخی و نوسازی یا به اصطلاح مدرنیزاسیون در بر داشت که از نگاه علاقه‌مندان به شهر کرمانشاه و نیز علاقه‌مندان به تاریخ شهر معاصر ایرانی قابل توجه خواهد بود. در این تحلیل دوران گذار به نوسازی اجتماعی و سیاست‌های دوران پهلوی، اطلاعات درخور توجهی را در خود دارد. برای مثال نگاه کنید به بخش تسهیلات شهر، که در شهری که صنایع از انگشتان دست فاصله دارد و از بیکاری رنج می‌برد و حتی یک کتابخانه نیز ندارد، شش سینما با نام‌های جوراجو بیشتر از حتی نعل هستند. در بسیاری موارد از جمله در مورد تاریخ شهر جای بحث فراوان است که نویسندگان با نوسازی درخور به آن پرداخته‌اند.

در ترجمه‌ی کتاب سعی شده تا حد زیادی به متن وفادار باشیم و اساس و ناهایی که اکنون منسوخ شده‌اند به همان شکل آورده شوند، اگرچه سعی شده در نخستین اشاره به هر یک نام امروزی آن نیز قید شود. برخی اشتباهات در درج اسامی در کتاب وجود داشته (مثلا خیابان رشید یاسمی، رشید ال یاسمی...) که در ترجمه اصلاح شده است. ترجمه بخش دوم عنوان کتاب «مرکز استان پنجم» آورده شده که در اصل «یک شهر مرکز استان ایرانی» بوده که تنها به خاطر گیرایی و خوانش بهتر تغییر داده شد.

در ترجمه و چاپ این کتاب یاری کسانی جای تقدیر و سپاس فراوان دارد. از آقای مهندس سیامک خدیوی که با در اختیار نهادن نسخه‌ای با کیفیت مناسب از کتاب کمک شایانی به رفع کاستی‌های آن کرد، سپاسگزاریم. همچنین مهندس میلاد دوستوندی که در بازخوانی برخی بخش‌های متن نقش ارزنده

داشتند و از آقای مهندس معین ایام که در تنظیم نهایی کتاب کمک شایانی کردند نیز سپاسگزاریم. برای چاپ کتاب، درود و سپاس فراوان خود را تقدیم مهندس سید محمد بهشتی ریاست محترم پژوهشگاه میراث فرهنگی کشور می‌کنیم که همچون همیشه با فرهیختگی در بالندگی فرهنگی و علمی ایران زمین یرتلاش و تاثیر گذارند. از سرکار خانم ملیحه مهدی آبادی مدیر محترم انتشارات پژوهشگاه و همکار ایشان خانم ژيلا باهر و همکاران ایشان برای پیگیری مداوم و تلاش برای انتشار کتاب قدردانی می‌کنیم.

در پایان امیدواریم این ترجمه بتواند هرچه اندک، در شناخت بهتر شهر کرمانشاه برای برنامه‌ریزی آینده بهتر این نو کلاتشهر مفید باشد، این کتاب را به تمامی دوست‌داران و کوشندگان راستین شهر کرمانشاه تقدیم می‌کنیم.

ایراندوست -- آشوری
زمستان ۱۳۹۴ دانشگاه کردستان

www.ketab.ir

فهرست

۱	پیشگفتار.....
۵	مقدمه.....
۹	کرمانشاه در ایران.....
۱۱	اندازه شهر در ایران
۱۸	کرمانشاه : یک مرکز منطقه ای سطح دوم
۱۹	وضعیت اداری (سیاسی)
۲۵	موقعیت.....
۳۵	تکامل و ریخت شناسی.....
۳۶	کرمانشاه در دوران خلافت
۳۶	دوره قرا و فروود ۱۹۰۰-۱۵۰۰ میلادی
۳۹	کرمانشاه در سده ۱۹
۴۱	سال های میانی سده ۱۹
۴۲	کرمانشاه در سال ۱۹۲۱ میلادی
۴۵	کرمانشاه در ۱۹۴۷ م
۴۵	شهر کرمانشاه در سال ۱۹۵۶
۴۶	کرمانشاه در ۱۹۶۵ میلادی
۵۳	توسعه پیرامونی
۵۵	جمعیت.....
۵۷	رشد جمعیت
۵۹	مهاجرت به کرمانشاه
۶۰	ساختار سنی و جنسی
۶۲	زناشویی و خانوار
۶۲	دین
۶۵	ساختار اقتصادی.....
۶۷	آمارهای کمی
۶۸	توسعه اقتصادی کرمانشاه
۶۹	ساختار شغلی کرمانشاه
۷۵	وضعیت شاغلان
۷۶	فعالیت های اقتصادی
۸۱	توسعه صنعتی.....
۸۳	سرمایه گذاری دولتی و خصوصی

۸۶	داده‌های آماری
۸۸	دگرگونی‌های صنعتی جدید
۹۰	انواع صنایع
۹۲	نتیجه‌گیری

۹۵ پراکنش کارخانه‌ها و کارگاه‌ها

۱۰۰	صنایع خانگی
۱۰۱	نتیجه‌گیری

۱۰۳ شرکت ملی نفت ایران

۱۰۷	اقدامات بانسی شرکت ملی نفت ایران
۱۰۸	نیروی انسانی
۱۰۹	شرکت نفت ایران و رابطه با کرمانشاه

۱۱۱ بازار

۱۱۵	موقعیت
۱۱۷	کاروانسراها
۱۱۷	گستره نظام بازار
۱۱۸	کارکرد بازار
۱۲۰	فروشگاه‌های مواد غذایی
۱۲۰	پارچه، لباس و خیاطی
۱۲۱	کفش فروشی
۱۲۱	فرش و گلیم
۱۲۲	صنایع فلزی
۱۲۳	فعالیت‌های دیگر
۱۲۴	نتیجه‌گیری

۱۲۷ انبارداری، عمده‌فروشی، خرده‌فروشی و فعالیت‌های مربوطه

۱۳۰	داده‌های آماری
۱۳۱	گاراژها و انبارها
۱۳۵	انبارها و مکان‌های نگهداری
۱۳۶	عمده‌فروشی
۱۳۹	ویژگی‌های خرده‌فروشی
۱۴۱	پراکنندگی مغازه‌های خرده‌فروشی
۱۴۶	تجمع انواع خرده‌فروشی‌ها
۱۴۶	خواروبارفروشی
۱۴۶	نانوایی‌ها
۱۴۷	قصابی‌ها
۱۴۹	خیاطی‌ها

۱۴۹	فروشدگان خیابانی
۱۵۱	توسعه و پیشرفت های اخیر در خرده فروشی ها
۱۵۲	جمع بندی

۱۵۳	تسهیلات عمومی
۱۵۵	آب
۱۵۹	فاضلاب
۱۶۲	برق

۱۶۷	تسهیلات اجتماعی
۱۶۹	امور تفریحی
۱۷۱	ساز و تسهیلات
۱۷۵	حملات های عمومی
۱۷۷	امکانات پزشکی

۱۷۹	کاربری زمین
۱۸۱	کاربری زمین و ارزش زمین
۱۸۲	کاربری های اراضی ناشی از
۱۸۹	کاربری اراضی مسکونی
۱۹۱	ساختمان های عمومی و دولتی
۱۹۲	مدرسه و مسجدها
۱۹۲	ساختمان های تجاری
۱۹۵	ارزش زمین
۱۹۵	سرقفلی

۱۹۷	راه ها و ترافیک
۱۹۹	راه های منطقه
۲۰۱	شبکه ی راه های شهر کرمانشاه
۲۰۴	خیابان ها
۲۰۵	پروژه های خیابانی
۲۰۷	ترافیک در کرمانشاه
۲۰۸	تصادف های ترافیکی
۲۰۹	حوادث ترافیکی در کرمانشاه
۲۱۰	جمع بندی

۲۱۱	نتیجه گیری
۲۱۳	نبود توازن اقتصادی
۲۱۴	برنامه ریزی شهری

فهرست تصاویر

- ۱۳ ۲-۱ اندازه شهرهای ایران، سال ۱۹۵۶
- ۱۶ ۲-۲ منحنی رتبه‌ی اندازه شهرهای ایران در سال ۱۹۶۶
- ۲۰ ۲-۳ تقسیم‌بندی سیاسی ایران در سال ۱۹۶۶
- ۲۱ ۲-۴ استان کرمانشاه در سال ۱۹۵۶ و ۱۹۶۶
- ۲۲ ۲-۵ شهرستان‌های کرمانشاه در سال ۱۹۶۶
- ۲۳ ۲-۶ بخش‌های کرمانشاه
- ۲۷ ۳-۱ موقعیت
- ۲۸ ۳-۲ ناهمواری‌ها
- ۳۱ ۳-۳ مقایسه وضعیت آب و هوای کرمانشاه با تهران، آبادان و اصفهان
- ۴۰ ۴-۱ کرمانشاه ۱۹۱۹
- ۴۳ ۴-۲ کرمانشاه ۱۹۴۱ (عکس هوایی)
- ۴۴ ۴-۳ کرمانشاه ۱۹۴۷ (عکس هوایی)
- ۴۷ ۴-۴ کرمانشاه ۱۹۴۸
- ۴۸ ۴-۵ کرمانشاه ۱۹۵۶ (عکس هوایی)
- ۴۹ ۴-۶ کرمانشاه ۱۹۶۵ (عکس هوایی)
- ۵۰ ۴-۷ حومه‌های شمالی کرمانشاه ۱۹۶۵
- ۵۱ ۴-۸ نقشه توسعه کرمانشاه در سال‌های ۱۹۶۵-۱۹۱۹
- ۵۱ ۴-۹ نابودی باغ‌ها در کرمانشاه
- ۵۲ ۴-۱۰ باغ‌های مسیر آبشوران
- ۹۹ ۸-۱ کارخانه‌ها و کارگاه‌ها
- ۱۱۴ ۱۰-۱ کاروانسراها، گاراژها و خرده‌فروشی‌ها
- ۱۱۶ ۱۰-۲ مرکز کرمانشاه (عکس هوایی)
- ۱۳۲ ۱۱-۱ شمال کرمانشاه ۱۹۵۶ (عکس هوایی)

۱۳۸	۱۱-۲ تاجران غله
۱۴۳	۱۱-۳ مکان خرده‌فروشی‌ها
۱۴۵	۱۱-۴ خواروبار فروش‌ها
۱۴۸	۱۱-۵ نانوائی و قصابی‌ها
۱۵۰	۱۱-۶ خیاطی‌ها
۱۵۷	۱۲-۱ شبکه آبرسانی
۱۶۱	۱۲-۲ شبکه‌ی فاضلاب
۱۶۴	۱۲-۳ خطوط برق
۱۶۵	۱۲-۴ مصرف برق روزانه
۱۷۶	۱۳-۱ حمام عمومی
۱۷۸	۱۳-۲ خدمات درمانی
۱۸۳	۱۴-۱ کاربری زمین ۱۹۶۶
۱۸۶	۱۴-۲ شمال کرمانشاه ۱۹۶۵ (عکس هوایی)
۱۸۷	۱۴-۳ غرب کرمانشاه ۱۹۶۵ (عکس هوایی)
۱۸۸	۱۴-۴ جنوب غربی کرمانشاه ۱۹۵۶ (عکس هوایی)
۱۹۳	۱۴-۵ شرق کرمانشاه ۱۹۵۶ (عکس هوایی)
۱۹۴	۱۴-۶ ارزش زمین در داخل بلوک‌ها
۱۹۴	۱۴-۷ ارزش زمین‌ها بر معابر اصلی در سی‌متر اول خیابان
۱۹۶	۱۴-۸ سرقفلی
۲۰۰	۱۵-۱ راه‌های استان کرمانشاه ۱۹۶۳
۲۰۲	۱۵-۲ شبکه‌ی راه‌های شهر کرمانشاه
۳۰۲	۱۵-۳ خیابان‌های قابل تردد خودرو، شمار تصادفات
۲۰۶	۱۵-۴ خیابان‌های موجود و پیشنهادی

پیشگفتار نویسندگان

در سپتامبر و اکتبر ۱۹۶۶، گروهی کوچک شامل دکتر جان آی. کلارک^۱، آقای برایان دی. کلارک^۲ و آقای مایکل ام. فیلیپس^۳ از دانشکده‌ی جغرافیای دانشگاه دورهام پژوهشی مقدماتی پیرامون شهر کرمانشاه در غرب ایران انجام داد.

آقای فیلیپس دانشجوی سال آخر کارشناسی ارشد به‌عنوان مترجم و گزارشگر این گروه را همراهی کرد و افزون بر این وظیفه، یاری‌های ارزشمندی نیز در این راه ارائه کرد. سرافرازی این را نیز داشتیم که در آغاز پژوهش، آقای دکتر امیر ابراهیمی از سازمان برنامه ایران بهره‌مند شویم که در دانشگاه دورهام در سال‌های ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۶ یکی از اعضای انجمن سنتو^۴ بود و پشتیبانی‌ها و پیشنهادهای وی در ثبت قراردادهای اولیه، بار ارزش و اساسی بود. گروه پژوهشی از همکاری و خدمات هادی الماسی به‌عنوان مترجم نیز بهره‌مند شد.

در انجام این پژوهش، از پشتیبانی‌ها، یاری‌های دکتر فیروزیان، فرماندار کل کرمانشاه و نیز شهردار کرمانشاه و کارمندان وی نیز باید یاد کرد. امکانات فرآینی را در اختیار ما گذاشتند، از آقای هاگوپیان و فرزند مدیر دفتر فنی فرمانداری که راهنمایی‌ها، فراوانی درباره شهر کرمانشاه به ما ارائه دادند و در به فرجام رساندن و آماده کردن نقشه‌ها ما را یاری دادند نیز باید سپاسگزاری کنیم. بان مرکزی و شهرداری کرمانشاه، در ارائه داده‌های آماری مورد نیاز یاری ارزنده داشتند و از سازمان آمار گرفته شده است. از سازمان برنامه برای همراه شدن کوتاه‌مدت دکتر ابراهیمی با ما و سامان دادن به اطلاعات اولیه و همچنین از دکتر وزیری طباع و کارکنان شرکت نفت کرمانشاه هم برای در اختیار نهادن داده‌ها و هم برای پیشوازی گرمشان سپاسگزاریم؛ سرانجام از سفارت بریتانیا در تهران برای آماده‌سازی برنامه‌های خوب و سامان دیدارهای ما در ایران تشکر می‌کنیم.

اهداف برنامه به قرار زیر بود:

(الف) بررسی ریخت‌شناسی (مورفولوژی) و دگرگونی اخیر شهر، برای درک چالش‌های گسترش و نوسازی شهر؛

(ب) بررسی کارکردهای شهر و نحوه پراکنش آن‌ها در شهر و آگاهی از دگرگونی‌های پیش رو

(ج) بررسی پیوندهای کرمانشاه و منطقه پیرامون.

-
- 1- Dr. John I. Clarcke
 - 2- Mr. Brian D. Clarke
 - 3- Mr. Micheal M. Phillips
 - 4- CEN TO

در این زمینه یافته‌ها بسیار ناهمسان بود. درحالی که دسترسی به تصاویر هوایی گوناگون و نقشه‌های شهری، پژوهش ریخت‌شناسی و گسترش شهر در قرن بیستم را بسیار آسان کرده است، اما کمبود و نادرستی داده‌های آماری و محدودیت زمانی برای کارهای میدانی، واکاوی کارکردها و پیوندهای شهر و منطقه را با چالش روبرو کرده است. این نوشتار، چکیده نتایج یک مطالعه است و بنابراین آن را نباید کتابی جامع به شمار آورد.

نقشه‌ها و عکس‌های هوایی در چنین مطالعه‌ای بسیار اساسی هستند و ما خوشبختانه توانسته‌ایم نقشه‌ها و تصاویر فراوانی از سازمان نقشه‌برداری کشور در تهران، وزارت دفاع بریتانیا و مرکز نقشه‌برداری به دست آوریم.

عکس‌ها هوایی و طرح‌ها

سال	مقیاس	سازمان تهیه‌کننده
۱۹۴۱ (عکس‌ها)	۱:۱۲۰۰۰	(وزارت دفاع)
۱۹۴۷ (موزاییک)	۱:۸۲۵۰	(مرکز نقشه‌برداری مهندسان رویال ^۱)
۱۹۵۶ (تصاویر)	۱:۶۰۰۰	(مرکز کارتوگرافی کشور)
۱۹۵۶ (تصاویر)	۱:۱۲۵۰	(مرکز کارتوگرافی کشور)
۱۹۶۵ (تصاویر و طرح‌ها)	۱:۱۲۵۰	(مرکز کارتوگرافی کشور)
۱۹۶۵ (تصاویر)	۱:۲۰۰۰۰	(مرکز کارتوگرافی کشور)

نقشه‌ها:

۱۹۱۹: نقشه‌ی کرمانشاه به مقیاس ۱۲ اینچ به یک مایل از سوی سرویس جی‌آی‌آر به بین‌النهرین از طریق عکس هوایی تهیه شد. این نقشه‌ی گران‌بها یکی از قدیمی‌ترین نقشه‌ها از شهرهای خاورمیانه است که به‌وسیله‌ی عکس هوایی کشیده شده است (مرکز نقشه‌برداری مهندسان رویال^۱).

۱۹۴۸: نقشه خیابان‌های کرمانشاه در مقیاس ۱:۴۰۰۰، سازمان نقشه‌برداری نیروی مسلح ایران، توسط الکساندر گیپ^۵ و دستیاران او کشیده شده است (مرکز تولید نقشه مهندسان رویال).

۱۹۶۰: نقشه‌ی کرمانشاه در مقیاس ۱:۴۰۰۰ (عباس صحاب^۶)

۱۹۶۵: نقشه‌ی کرمانشاه در مقیاس ۱:۵۰۰۰ (شهرداری کرمانشاه)

۱۹۶۶: نقشه‌ی کرمانشاه در مقیاس ۱:۲۵۰۰ در ۸ شیت (مرکز ملی نقشه‌برداری کشور)

این نقشه‌های متعدد با میزان دقت‌های مختلف ترسیم شده‌اند. دقیق‌ترین آن‌ها، نقشه سال ۱۹۶۶ است که مبنای آن عکس هوایی ۱۹۶۵ است. با این وجود، تمام نقشه‌ها و عکس‌های هوایی در ترسیم توسعه و تغییرات ریخت‌شناسی شهر بسیار مفید می‌باشد. از سازمان‌های مختلف جهت استفاده از این نقشه‌ها تشکر می‌کنیم.

اسامی مکان‌ها در خاورمیانه همواره دارای مشکل بوده که نه تنها ایران بلکه در کل خاورمیانه هجای اسامی مختلف مکان‌ها همواره دچار مشکل بوده است. این ابهام در نوشتن، اکثراً در شهرهای مختلف در تلفظ گوناگون وجود داشته است مانند اصفهان^۷. برای کاهش این مشکل ما از لیست نام مکان‌هایی که از سوی کمیته نام‌گذاری جغرافیایی برای بخش اداری بریتانیا بدون اینکه در تلفظ آن‌ها دست ببریم، استفاده کرده‌ایم (مارس، ۱۹۵۵).

سرانجام انتشار این کتاب با تأخیر همراه بود؛ زیرا استفاده از برخی آمارهای سرشماری سال ۱۹۶۶ برای نگارش نتیجه‌گیری کار ضروری بود. این سرشماری دو ماه پس از بازگشت تیم پژوهش تهیه شد و مرور قبل از انتشار نتایج ناگزیر بود. خوشبختانه نتایج تفصیلی‌تر آمار برای پنج شهرستان استان کرمانشاه در میان سپتامبر و نوامبر ۱۹۷۶ منتشر شد و به پژوهش گروه یافته‌ای ارزشمند اضافه کرد.

www.ketab.ir